

## **ЗНАЧЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД**

З урахуванням підходів вітчизняної юриспруденції до класифікації прав і свобод, закріплених в Конвенції, змісту самої Конвенції і протоколів до неї, а також можливості дорогоцінних повноважень держав-членів можна запропонувати таку класифікацію прав і свобод:

Перша група прав – абсолютні права, які в свою чергу підрозділяється на дві підгрупи. Перша підгрупа – це права, які не підлягають ніяким відступів від їх дотримання сторонами. До неї, згідно зі ст. 15, можна віднести: заборона катувань (ст. 3), заборона рабства і примусової праці (ст. 4), покарання виключно на підставі закону (ст. 7).

Європейська конвенція з прав людини" встановлює низку основних прав і свобод (право на життя, заборона катувань, заборона рабства та примусової праці, право на свободу та безпеку, право на справедливий суд, без покарання без закону, право на повагу до приватного та сімейного життя, свободу думки, совісті та релігії, свободу вираження поглядів, свободу зібрань та об'єднань, право на шлюб, право на ефективний засіб захисту, заборона дискримінації) Більше прав надаються додатковими протоколами до Конвенції [1, с. 217].

Сторони зобов'язуються забезпечити ці права та свободи кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією. Конвенція також створює міжнародний механізм правозастосування. Для забезпечення дотримання зобов'язань, взятих Сторонами, було створено Європейський суд з прав людини у Страсбурзі. Він стосується індивідуальних та міждержавних петицій. На прохання Комітету міністрів Ради Європи Суд може також давати консультативні висновки щодо тлумачення конвенцій та протоколів до них. Комітет міністрів також має повноваження просити Суд про тлумачення рішення.

Сторони у справі повинні виконувати рішення Суду та вжити всіх необхідних заходів для їх виконання. Комітет міністрів контролює виконання судових рішень. Генеральний секретар може попросити Сторони надати пояснення щодо того, яким чином їх внутрішнє законодавство забезпечує ефективне імплементацію Конвенції.

Дану групу прав доповнюють заборони, встановлені Протоколом № 4, які також носять абсолютний характер, зокрема заборона позбавлення волі за борги, заборона вислання громадянина, колективного вислання іноземців. Конституція України також передбачає абсолютний характер даних прав і забороняє будь-які винятки та обмеження щодо їх реалізації. Згідно з практикою [5, с. 24].

Принцип, відповідно до якого спір цивільно-правового характеру може передаватися до суду, відноситься до числа визнаних основоположних принципів права; це справедливо і по відношенню до принципу міжнародного права, який забороняє відмову від правосуддя. В світлі вказаного принципу слід розглядати і статтю 6 п. 1 [4].

На думку Суду, ст.6 п.1 не повинна містити детального опису наданих сторонам процесуальних гарантій в цивільних справах. Це надає можливість користуватися такими гарантіями як доступ до суду. Такі характеристики процесу, як справедливість, публічність, динамізм, не мають сенсу, якщо немає самого судового розгляду [2, с. 37].

Із вищеперерахованого можна зробити висновок, що право доступу до правосуддя є одним із невід'ємних складових права, що гарантується ст. 6 п. 1.

Тобто відмова в правосудді забороняється. При цьому Європейський суд допускає у виняткових випадках можливість обмеженого доступу до суду приватних осіб, наприклад, психічно хворих під час лікування; осіб, схильних до сутяжництва. При цьому право доступу до суду повинно переслідувати певну мету, а також достатньою мірою відповідати цій меті [1, с. 218].

Необхідно ще раз наголосити, що прецедентна практика Європейського суду з прав людини дає змогу більш широкого розуміння та тлумачення Конвенції про захист прав і основних свобод людини.

Незважаючи на виключення і можливість відступу від дотримання даного права сторонами, в надзвичайних обставинах право на життя є найважливішим правом, яке забезпечується і гарантується державами кожному особі, яка перебуває на його території. Положення Конвенції про можливість позбавлення життя на виконання смертного вироку, винесеного судом за вчинення злочину, за який законом передбачено таке покарання, в даний час не застосовується ні в одній державі – члені Ради Європи.

Таким чином, Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р і протоколи до неї є міжнародним регіональним стандартом в області прав і свобод людини, визнаним усіма державами – членами Ради Європи.

#### **Джерела:**

1. Європейська конвенція з прав людини: проблеми національної імплементації (загальнотеоретичні аспекти) : Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина : Видаються з 1997 року / П. М. Рабінович, Н. М. Раданович ; Акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд-ва та місц. самоврядування. Л. Астрон. 2002. 192 с.
2. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] К. Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. 2004.
3. Задорожній О. В., Буткевич О. В. Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод // Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К. Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
4. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. Право, 2015.
5. Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України : навчальний посібник / М. В. Мазур. Луганськ, 2006. 243 с.

*Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Канєнберг-Сандул О. К.*